

149.

Na osnovu člana 88 tačke 2 Ustava Republike Crne Gore donosim

UKAZ

O PROGLAŠENJU ZAKONA O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME

("Sl. list RCG", br. 17/07 od 27.03.2007)

Proglašavam Zakon o ratifikaciji Kjoto Protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih Nacija o promjeni klime, koji je donijela Ustavotvorna skupština Republike Crne Gore, na drugoj sjednici prvog redovnog zasjedanja u 2007. godini, dana 21. marta 2007. godine.

Broj: 01-422/2

Podgorica, 23. mart 2007. godine

Predsjednik Republike Crne Gore,
Filip Vujanović, s.r.

ZAKON

O RATIFIKACIJI KJOTO PROTOKOLA UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME

Član 1

Ratifikuje se Kjoto Protokol uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih Nacija o promjeni klime, sačinjen 8.decembra 1997.god.,na engleskom, arapskom, španskom, kineskom, ruskom i francuskom jeziku.

Član 2

Tekst Kjoto Protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih Nacija o promjeni klime i originalu na engleskom jeziku i u prevodu na srpskom jeziku glasi:

KYOTO PROTOCOL TO THE

UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE

The Parties to this Protocol,

Being Parties to the United Nations Framework Convention on Climate Change, hereinafter referred to as "the Convention",

In pursuit of the ultimate objective of the Convention as stated in its Article 2,

Recalling the provisions of the Convention,

Being guided by Article 3 of the Convention,

Pursuant to the Berlin Mandate adopted by decision 1/CP.1 of the Conference of the Parties to the Convention at its first session,

Have agreed as follows:

Article 1

For the purposes of this Protocol, the definitions contained in Article 1 of the Convention shall apply. In addition:

1. "Conference of the Parties" means the Conference of the Parties to the Convention.
2. "Convention" means the United Nations Framework Convention on Climate Change, adopted in New York

on 9 May 1992.

3. "Intergovernmental Panel on Climate Change" means the Intergovernmental Panel on Climate Change established in 1988 jointly by the World Meteorological Organization and the United Nations Environment Programme.
4. "Montreal Protocol" means the Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer, adopted in Montreal on 16 September 1987 and as subsequently adjusted and amended.
5. "Parties present and voting" means Parties present and casting an affirmative or negative vote.
6. "Party" means, unless the context otherwise indicates, a Party to this Protocol.
7. "Party included in Annex I" means a Party included in Annex I to the Convention, as may be amended, or a Party which has made a notification under Article 4, paragraph 2(g), of the Convention.

Article 2

1. Each Party included in Annex I, in achieving its quantified emission limitation and reduction commitments under Article 3, in order to promote sustainable development, shall:
 - a) Implement and/or further elaborate policies and measures in accordance with its national circumstances, such as:
 - i) Enhancement of energy efficiency in relevant sectors of the national economy;
 - ii) Protection and enhancement of sinks and reservoirs of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, taking into account its commitments under relevant international environmental agreements; promotion of sustainable forest management practices, afforestation and reforestation;
 - iii) Promotion of sustainable forms of agriculture in light of climate change considerations;
 - iv) Research on, and promotion, development and increased use of, new and renewable forms of energy, of carbon dioxide sequestration technologies and of advanced and innovative environmentally sound technologies;
 - v) Progressive reduction or phasing out of market imperfections, fiscal incentives, tax and duty exemptions and subsidies in all greenhouse gas emitting sectors that run counter to the objective of the Convention and application of market instruments;
 - vi) Encouragement of appropriate reforms in relevant sectors aimed at promoting policies and measures which limit or reduce emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol;
 - vii) Measures to limit and/or reduce emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol in the transport sector;
 - viii) Limitation and/or reduction of methane emissions through recovery and use in waste management, as well as in the production, transport and distribution of energy;
 - b) Cooperate with other such Parties to enhance the individual and combined effectiveness of their policies and measures adopted under this Article, pursuant to Article 4, paragraph 2(e)(i), of the Convention. To this end, these Parties shall take steps to share their experience and exchange information on such policies and measures, including developing ways of improving their comparability, transparency and effectiveness. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session or as soon as practicable thereafter, consider ways to facilitate such cooperation, taking into account all relevant information.
 1. The Parties included in Annex I shall pursue limitation or reduction of emissions of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol from aviation and marine bunker fuels, working through the International Civil Aviation Organization and the International Maritime Organization, respectively.
 2. The Parties included in Annex I shall strive to implement policies and measures under this Article in such a way as to minimize adverse effects, including the adverse effects of climate change, effects on international trade, and social, environmental and economic impacts on other Parties, especially developing country Parties and in particular those identified in Article 4, paragraphs 8 and 9, of the Convention, taking into account Article 3 of the Convention. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may take further action, as appropriate, to promote the implementation of the provisions of this paragraph.
 3. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, if it decides that it would be beneficial to coordinate any of the policies and measures in paragraph 1(a) above, taking into account different national circumstances and potential effects, shall consider ways and means to elaborate the coordination of such policies and measures.

Article 3

1. The Parties included in Annex I shall, individually or jointly, ensure that their aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A do not exceed their assigned amounts, calculated pursuant to their quantified emission limitation and reduction commitments inscribed in Annex B and in accordance with the provisions of this Article, with a view to reducing their overall emissions of such

- gases by at least 5 per cent below 1990 levels in the commitment period 2008 to 2012.
2. Each Party included in Annex I shall, by 2005, have made demonstrable progress in achieving its commitments under this Protocol.
 3. The net changes in greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks resulting from direct human-induced land-use change and forestry activities, limited to afforestation, reforestation and deforestation since 1990, measured as verifiable changes in carbon stocks in each commitment period, shall be used to meet the commitments under this Article of each Party included in Annex I. The greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks associated with those activities shall be reported in a transparent and verifiable manner and reviewed in accordance with Articles 7 and 8.
 4. Prior to the first session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, each Party included in Annex I shall provide, for consideration by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, data to establish its level of carbon stocks in 1990 and to enable an estimate to be made of its changes in carbon stocks in subsequent years. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session or as soon as practicable thereafter, decide upon modalities, rules and guidelines as to how, and which, additional human-induced activities related to changes in greenhouse gas emissions by sources and removals by sinks in the agricultural soils and the land-use change and forestry categories shall be added to, or subtracted from, the assigned amounts for Parties included in Annex I, taking into account uncertainties, transparency in reporting, verifiability, the methodological work of the Intergovernmental Panel on Climate Change, the advice provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice in accordance with Article 5 and the decisions of the Conference of the Parties. Such a decision shall apply in the second and subsequent commitment periods. A Party may choose to apply such a decision on these additional human-induced activities for its first commitment period, provided that these activities have taken place since 1990.
 5. The Parties included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy whose base year or period was established pursuant to decision 9/CP.2 of the Conference of the Parties at its second session shall use that base year or period for the implementation of their commitments under this Article. Any other Party included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy which has not yet submitted its first national communication under Article 12 of the Convention may also notify the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol that it intends to use an historical base year or period other than 1990 for the implementation of its commitments under this Article. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall decide on the acceptance of such notification.
 6. Taking into account Article 4, paragraph 6, of the Convention, in the implementation of their commitments under this Protocol other than those under this Article, a certain degree of flexibility shall be allowed by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol to the Parties included in Annex I undergoing the process of transition to a market economy.
 7. In the first quantified emission limitation and reduction commitment period, from 2008 to 2012, the assigned amount for each Party included in Annex I shall be equal to the percentage inscribed for it in Annex B of its aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A in 1990, or the base year or period determined in accordance with paragraph 5 above, multiplied by five.
 8. Any Party included in Annex I may use 1995 as its base year for hydrofluorocarbons, perfluorocarbons and sulphur hexafluoride, for the purposes of the calculation referred to in paragraph 7 above.
 9. Commitments for subsequent periods for Parties included in Annex I shall be established in amendments to Annex B to this Protocol, which shall be adopted in accordance with the provisions of Article 21, paragraph 7. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall initiate the consideration of such commitments at least seven years before the end of the first commitment period referred to in paragraph 1 above.
 10. Any emission reduction units, or any part of an assigned amount, which a Party acquires from another Party in accordance with the provisions of Article 6 or of Article 17 shall be added to the assigned amount for the acquiring Party.
 11. Any emission reduction units, or any part of an assigned amount, which a Party transfers to another Party in accordance with the provisions of Article 6 or of Article 17 shall be subtracted from the assigned amount for the transferring Party.
 12. Any certified emission reductions which a Party acquires from another Party in accordance with the provisions of Article 12 shall be added to the assigned amount for the acquiring Party.
 13. If the emissions of a Party included in Annex I in a commitment period are less than its assigned amount under this Article, this difference shall, on request of that Party, be added to the assigned amount for that Party for subsequent commitment periods.
 14. Each Party included in Annex I shall strive to implement the commitments mentioned in paragraph 1 above in such a way as to minimize adverse social, environmental and economic impacts on developing country Parties, particularly those identified in Article 4, paragraphs 8 and 9, of the Convention. In line with relevant

decisions of the Conference of the Parties on the implementation of those paragraphs, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, consider what actions are necessary to minimize the adverse effects of climate change and/or the impacts of response measures on Parties referred to in those paragraphs. Among the issues to be considered shall be the establishment of funding, insurance and transfer of technology.

Article 4

1. Any Parties included in Annex I that have reached an agreement to fulfil their commitments under Article 3 jointly, shall be deemed to have met those commitments provided that their total combined aggregate anthropogenic carbon dioxide equivalent emissions of the greenhouse gases listed in Annex A do not exceed their assigned amounts calculated pursuant to their quantified emission limitation and reduction commitments inscribed in Annex B and in accordance with the provisions of Article 3. The respective emission level allocated to each of the Parties to the agreement shall be set out in that agreement.
2. The Parties to any such agreement shall notify the secretariat of the terms of the agreement on the date of deposit of their instruments of ratification, acceptance or approval of this Protocol, or accession thereto. The secretariat shall in turn inform the Parties and signatories to the Convention of the terms of the agreement.
3. Any such agreement shall remain in operation for the duration of the commitment period specified in Article 3, paragraph 7.
4. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic integration organization, any alteration in the composition of the organization after adoption of this Protocol shall not affect existing commitments under this Protocol. Any alteration in the composition of the organization shall only apply for the purposes of those commitments under Article 3 that are adopted subsequent to that alteration.
5. In the event of failure by the Parties to such an agreement to achieve their total combined level of emission reductions, each Party to that agreement shall be responsible for its own level of emissions set out in the agreement.
6. If Parties acting jointly do so in the framework of, and together with, a regional economic integration organization which is itself a Party to this Protocol, each member State of that regional economic integration organization individually, and together with the regional economic integration organization acting in accordance with Article 24, shall, in the event of failure to achieve the total combined level of emission reductions, be responsible for its level of emissions as notified in accordance with this Article.

Article 5

1. Each Party included in Annex I shall have in place, no later than one year prior to the start of the first commitment period, a national system for the estimation of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol. Guidelines for such national systems, which shall incorporate the methodologies specified in paragraph 2 below, shall be decided upon by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol at its first session.
2. Methodologies for estimating anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol shall be those accepted by the Intergovernmental Panel on Climate Change and agreed upon by the Conference of the Parties at its third session. Where such methodologies are not used, appropriate adjustments shall be applied according to methodologies agreed upon by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol at its first session. Based on the work of, inter alia, the Intergovernmental Panel on Climate Change and advice provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall regularly review and, as appropriate, revise such methodologies and adjustments, taking fully into account any relevant decisions by the Conference of the Parties. Any revision to methodologies or adjustments shall be used only for the purposes of ascertaining compliance with commitments under Article 3 in respect of any commitment period adopted subsequent to that revision.
3. The global warming potentials used to calculate the carbon dioxide equivalence of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases listed in Annex A shall be those accepted by the Intergovernmental Panel on Climate Change and agreed upon by the Conference of the Parties at its third session. Based on the work of, inter alia, the Intergovernmental Panel on Climate Change and advice provided by the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall regularly review and, as appropriate, revise the global warming potential of each such greenhouse gas, taking fully into account any relevant decisions by the Conference of the Parties. Any revision to a global warming potential shall apply only to commitments under Article 3 in respect of any commitment period adopted subsequent to that revision.

Article 6

1. For the purpose of meeting its commitments under Article 3, any Party included in Annex I may transfer to, or acquire from, any other such Party emission reduction units resulting from projects aimed at reducing anthropogenic emissions by sources or enhancing anthropogenic removals by sinks of greenhouse gases in any sector of the economy, provided that:
 - a) Any such project has the approval of the Parties involved;
 - b) Any such project provides a reduction in emissions by sources, or an enhancement of removals by sinks, that is additional to any that would otherwise occur;
 - c) It does not acquire any emission reduction units if it is not in compliance with its obligations under Articles 5 and 7; and
 - d) The acquisition of emission reduction units shall be supplemental to domestic actions for the purposes of meeting commitments under Article 3.
2. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol may, at its first session or as soon as practicable thereafter, further elaborate guidelines for the implementation of this Article, including for verification and reporting.
3. A Party included in Annex I may authorize legal entities to participate, under its responsibility, in actions leading to the generation, transfer or acquisition under this Article of emission reduction units.
4. If a question of implementation by a Party included in Annex I of the requirements referred to in this Article is identified in accordance with the relevant provisions of Article 8, transfers and acquisitions of emission reduction units may continue to be made after the question has been identified, provided that any such units may not be used by a Party to meet its commitments under Article 3 until any issue of compliance is resolved.

Article 7

1. Each Party included in Annex I shall incorporate in its annual inventory of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, submitted in accordance with the relevant decisions of the Conference of the Parties, the necessary supplementary information for the purposes of ensuring compliance with Article 3, to be determined in accordance with paragraph 4 below.
2. Each Party included in Annex I shall incorporate in its national communication, submitted under Article 12 of the Convention, the supplementary information necessary to demonstrate compliance with its commitments under this Protocol, to be determined in accordance with paragraph 4 below.
3. Each Party included in Annex I shall submit the information required under paragraph 1 above annually, beginning with the first inventory due under the Convention for the first year of the commitment period after this Protocol has entered into force for that Party. Each such Party shall submit the information required under paragraph 2 above as part of the first national communication due under the Convention after this Protocol has entered into force for it and after the adoption of guidelines as provided for in paragraph 4 below. The frequency of subsequent submission of information required under this Article shall be determined by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, taking into account any timetable for the submission of national communications decided upon by the Conference of the Parties.
4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall adopt at its first session, and review periodically thereafter, guidelines for the preparation of the information required under this Article, taking into account guidelines for the preparation of national communications by Parties included in Annex I adopted by the Conference of the Parties. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall also, prior to the first commitment period, decide upon modalities for the accounting of assigned amounts.

Article 8

1. The information submitted under Article 7 by each Party included in Annex I shall be reviewed by expert review teams pursuant to the relevant decisions of the Conference of the Parties and in accordance with guidelines adopted for this purpose by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol under paragraph 4 below. The information submitted under Article 7, paragraph 1, by each Party included in Annex I shall be reviewed as part of the annual compilation and accounting of emissions inventories and assigned amounts. Additionally, the information submitted under Article 7, paragraph 2, by each Party included in Annex I shall be reviewed as part of the review of communications.
2. Expert review teams shall be coordinated by the secretariat and shall be composed of experts selected from those nominated by Parties to the Convention and, as appropriate, by intergovernmental organizations, in accordance with guidance provided for this purpose by the Conference of the Parties.
3. The review process shall provide a thorough and comprehensive technical assessment of all aspects of the implementation by a Party of this Protocol. The expert review teams shall prepare a report to the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, assessing the implementation of the commitments of the Party and identifying any potential problems in, and factors influencing, the fulfilment of

commitments. Such reports shall be circulated by the secretariat to all Parties to the Convention. The secretariat shall list those questions of implementation indicated in such reports for further consideration by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.

4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall adopt at its first session, and review periodically thereafter, guidelines for the review of implementation of this Protocol by expert review teams taking into account the relevant decisions of the Conference of the Parties.
5. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, with the assistance of the Subsidiary Body for Implementation and, as appropriate, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice, consider:
 - a) The information submitted by Parties under Article 7 and the reports of the expert reviews thereon conducted under this Article; and
 - b) Those questions of implementation listed by the secretariat under paragraph 3 above, as well as any questions raised by Parties.
6. Pursuant to its consideration of the information referred to in paragraph 5 above, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take decisions on any matter required for the implementation of this Protocol.

Article 9

1. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall periodically review this Protocol in the light of the best available scientific information and assessments on climate change and its impacts, as well as relevant technical, social and economic information. Such reviews shall be coordinated with pertinent reviews under the Convention, in particular those required by Article 4, paragraph 2(d), and Article 7, paragraph 2(a), of the Convention. Based on these reviews, the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall take appropriate action.
2. The first review shall take place at the second session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. Further reviews shall take place at regular intervals and in a timely manner.

Article 10

All Parties, taking into account their common but differentiated responsibilities and their specific national and regional development priorities, objectives and circumstances, without introducing any new commitments for Parties not included in Annex I, but reaffirming existing commitments under Article 4, paragraph 1, of the Convention, and continuing to advance the implementation of these commitments in order to achieve sustainable development, taking into account Article 4, paragraphs 3, 5 and 7, of the Convention, shall:

- a) Formulate, where relevant and to the extent possible, cost-effective national and, where appropriate, regional programmes to improve the quality of local emission factors, activity data and/or models which reflect the socio-economic conditions of each Party for the preparation and periodic updating of national inventories of anthropogenic emissions by sources and removals by sinks of all greenhouse gases not controlled by the Montreal Protocol, using comparable methodologies to be agreed upon by the Conference of the Parties, and consistent with the guidelines for the preparation of national communications adopted by the Conference of the Parties;
- b) Formulate, implement, publish and regularly update national and, where appropriate, regional programmes containing measures to mitigate climate change and measures to facilitate adequate adaptation to climate change:
 - i) Such programmes would, inter alia, concern the energy, transport and industry sectors as well as agriculture, forestry and waste management. Furthermore, adaptation technologies and methods for improving spatial planning would improve adaptation to climate change; and
 - ii) Parties included in Annex I shall submit information on action under this Protocol, including national programmes, in accordance with Article 7; and other Parties shall seek to include in their national communications, as appropriate, information on programmes which contain measures that the Party believes contribute to addressing climate change and its adverse impacts, including the abatement of increases in greenhouse gas emissions, and enhancement of and removals by sinks, capacity building and adaptation measures;
 - iii) Cooperate in the promotion of effective modalities for the development, application and diffusion of, and take all practicable steps to promote, facilitate and finance, as appropriate, the transfer of, or access to, environmentally sound technologies, know-how, practices and processes pertinent to climate change, in particular to developing countries, including the formulation of policies and programmes for the effective transfer of environmentally sound technologies that are publicly owned or in the public domain and the creation of an enabling environment for the private sector, to promote and enhance the transfer of, and access to, environmentally sound technologies;
 - iv) Cooperate in scientific and technical research and promote the maintenance and the development of

systematic observation systems and development of data archives to reduce uncertainties related to the climate system, the adverse impacts of climate change and the economic and social consequences of various response strategies, and promote the development and strengthening of endogenous capacities and capabilities to participate in international and intergovernmental efforts, programmes and networks on research and systematic observation, taking into account Article 5 of the Convention;

- v) Cooperate in and promote at the international level, and, where appropriate, using existing bodies, the development and implementation of education and training programmes, including the strengthening of national capacity building, in particular human and institutional capacities and the exchange or secondment of personnel to train experts in this field, in particular for developing countries, and facilitate at the national level public awareness of, and public access to information on, climate change. Suitable modalities should be developed to implement these activities through the relevant bodies of the Convention, taking into account Article 6 of the Convention;
- vi) Include in their national communications information on programmes and activities undertaken pursuant to this Article in accordance with relevant decisions of the Conference of the Parties; and
- vii) Give full consideration, in implementing the commitments under this Article, to Article 4, paragraph 8, of the Convention.

Article 11

1. In the implementation of Article 10, Parties shall take into account the provisions of Article 4, paragraphs 4, 5, 7, 8 and 9, of the Convention.
2. In the context of the implementation of Article 4, paragraph 1, of the Convention, in accordance with the provisions of Article 4, paragraph 3, and Article 11 of the Convention, and through the entity or entities entrusted with the operation of the financial mechanism of the Convention, the developed country Parties and other developed Parties included in Annex II to the Convention shall:
 - a) Provide new and additional financial resources to meet the agreed full costs incurred by developing country Parties in advancing the implementation of existing commitments under Article 4, paragraph 1(a), of the Convention that are covered in Article 10, subparagraph (a); and
 - b) Also provide such financial resources, including for the transfer of technology, needed by the developing country Parties to meet the agreed full incremental costs of advancing the implementation of existing commitments under Article 4, paragraph 1, of the Convention that are covered by Article 10 and that are agreed between a developing country Party and the international entity or entities referred to in Article 11 of the Convention, in accordance with that Article.

The implementation of these existing commitments shall take into account the need for adequacy and predictability in the flow of funds and the importance of appropriate burden sharing among developed country Parties. The guidance to the entity or entities entrusted with the operation of the financial mechanism of the Convention in relevant decisions of the Conference of the Parties, including those agreed before the adoption of this Protocol, shall apply mutatis mutandis to the provisions of this paragraph.
3. The developed country Parties and other developed Parties in Annex II to the Convention may also provide, and developing country Parties avail themselves of, financial resources for the implementation of Article 10, through bilateral, regional and other multilateral channels.

Article 12

1. A clean development mechanism is hereby defined.
2. The purpose of the clean development mechanism shall be to assist Parties not included in Annex I in achieving sustainable development and in contributing to the ultimate objective of the Convention, and to assist Parties included in Annex I in achieving compliance with their quantified emission limitation and reduction commitments under Article 3.
3. Under the clean development mechanism:
 - a) Parties not included in Annex I will benefit from project activities resulting in certified emission reductions; and
 - b) Parties included in Annex I may use the certified emission reductions accruing from such project activities to contribute to compliance with part of their quantified emission limitation and reduction commitments under Article 3, as determined by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.
4. The clean development mechanism shall be subject to the authority and guidance of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol and be supervised by an executive board of the clean development mechanism.
5. Emission reductions resulting from each project activity shall be certified by operational entities to be designated by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, on the basis

of:

- a) Voluntary participation approved by each Party involved;
 - b) Real, measurable, and long-term benefits related to the mitigation of climate change; and
 - c) Reductions in emissions that are additional to any that would occur in the absence of the certified project activity.
6. The clean development mechanism shall assist in arranging funding of certified project activities as necessary.
 7. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, elaborate modalities and procedures with the objective of ensuring transparency, efficiency and accountability through independent auditing and verification of project activities.
 8. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall ensure that a share of the proceeds from certified project activities is used to cover administrative expenses as well as to assist developing country Parties that are particularly vulnerable to the adverse effects of climate change to meet the costs of adaptation.
 9. Participation under the clean development mechanism, including in activities mentioned in paragraph 3(a) above and in the acquisition of certified emission reductions, may involve private and/or public entities, and is to be subject to whatever guidance may be provided by the executive board of the clean development mechanism.
 10. Certified emission reductions obtained during the period from the year 2000 up to the beginning of the first commitment period can be used to assist in achieving compliance in the first commitment period.

Article 13

1. The Conference of the Parties, the supreme body of the Convention, shall serve as the meeting of the Parties to this Protocol.
2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to this Protocol.
3. When the Conference of the Parties serves as the meeting of the Parties to this Protocol, any member of the Bureau of the Conference of the Parties representing a Party to the Convention but, at that time, not a Party to this Protocol, shall be replaced by an additional member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.
4. The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall keep under regular review the implementation of this Protocol and shall make, within its mandate, the decisions necessary to promote its effective implementation. It shall perform the functions assigned to it by this Protocol and shall:
 - a) Assess, on the basis of all information made available to it in accordance with the provisions of this Protocol, the implementation of this Protocol by the Parties, the overall effects of the measures taken pursuant to this Protocol, in particular environmental, economic and social effects as well as their cumulative impacts and the extent to which progress towards the objective of the Convention is being achieved;
 - b) Periodically examine the obligations of the Parties under this Protocol, giving due consideration to any reviews required by Article 4, paragraph 2(d), and Article 7, paragraph 2, of the Convention, in the light of the objective of the Convention, the experience gained in its implementation and the evolution of scientific and technological knowledge, and in this respect consider and adopt regular reports on the implementation of this Protocol;
 - c) Promote and facilitate the exchange of information on measures adopted by the Parties to address climate change and its effects, taking into account the differing circumstances, responsibilities and capabilities of the Parties and their respective commitments under this Protocol;
 - d) Facilitate, at the request of two or more Parties, the coordination of measures adopted by them to address climate change and its effects, taking into account the differing circumstances, responsibilities and capabilities of the Parties and their respective commitments under this Protocol;
 - e) Promote and guide, in accordance with the objective of the Convention and the provisions of this Protocol, and taking fully into account the relevant decisions by the Conference of the Parties, the development and periodic refinement of comparable methodologies for the effective implementation of this Protocol, to be agreed on by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol;
 - f) Make recommendations on any matters necessary for the implementation of this Protocol;
 - g) Seek to mobilize additional financial resources in accordance with Article 11, paragraph 2;
 - h) Establish such subsidiary bodies as are deemed necessary for the implementation of this Protocol;
 - i) Seek and utilize, where appropriate, the services and cooperation of, and information provided by, competent international organizations and intergovernmental and non-governmental bodies; and
 - j) Exercise such other functions as may be required for the implementation of this Protocol, and consider any

assignment resulting from a decision by the Conference of the Parties.

5. The rules of procedure of the Conference of the Parties and financial procedures applied under the Convention shall be applied mutatis mutandis under this Protocol, except as may be otherwise decided by consensus by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.
6. The first session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be convened by the secretariat in conjunction with the first session of the Conference of the Parties that is scheduled after the date of the entry into force of this Protocol. Subsequent ordinary sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held every year and in conjunction with ordinary sessions of the Conference of the Parties, unless otherwise decided by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol.
7. Extraordinary sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall be held at such other times as may be deemed necessary by the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol, or at the written request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to the Parties by the secretariat, it is supported by at least one third of the Parties.
8. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State member thereof or observers thereto not party to the Convention, may be represented at sessions of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol as observers. Any body or agency, whether national or international, governmental or non-governmental, which is qualified in matters covered by this Protocol and which has informed the secretariat of its wish to be represented at a session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol as an observer, may be so admitted unless at least one third of the Parties present object. The admission and participation of observers shall be subject to the rules of procedure, as referred to in paragraph 5 above.

Article 14

1. The secretariat established by Article 8 of the Convention shall serve as the secretariat of this Protocol.
2. Article 8, paragraph 2, of the Convention on the functions of the secretariat, and Article 8, paragraph 3, of the Convention on arrangements made for the functioning of the secretariat, shall apply mutatis mutandis to this Protocol. The secretariat shall, in addition, exercise the functions assigned to it under this Protocol.

Article 15

1. The Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation established by Articles 9 and 10 of the Convention shall serve as, respectively, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of this Protocol. The provisions relating to the functioning of these two bodies under the Convention shall apply mutatis mutandis to this Protocol. Sessions of the meetings of the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of this Protocol shall be held in conjunction with the meetings of, respectively, the Subsidiary Body for Scientific and Technological Advice and the Subsidiary Body for Implementation of the Convention.
2. Parties to the Convention that are not Parties to this Protocol may participate as observers in the proceedings of any session of the subsidiary bodies. When the subsidiary bodies serve as the subsidiary bodies of this Protocol, decisions under this Protocol shall be taken only by those that are Parties to this Protocol.
3. When the subsidiary bodies established by Articles 9 and 10 of the Convention exercise their functions with regard to matters concerning this Protocol, any member of the Bureaux of those subsidiary bodies representing a Party to the Convention but, at that time, not a party to this Protocol, shall be replaced by an additional member to be elected by and from amongst the Parties to this Protocol.

Article 16

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, as soon as practicable, consider the application to this Protocol of, and modify as appropriate, the multilateral consultative process referred to in Article 13 of the Convention, in the light of any relevant decisions that may be taken by the Conference of the Parties. Any multilateral consultative process that may be applied to this Protocol shall operate without prejudice to the procedures and mechanisms established in accordance with Article 18.

Article 17

The Conference of the Parties shall define the relevant principles, modalities, rules and guidelines, in particular for verification, reporting and accountability for emissions trading. The Parties included in Annex B may participate in emissions trading for the purposes of fulfilling their commitments under Article 3. Any such trading shall be supplemental to domestic actions for the purpose of meeting quantified emission limitation and reduction commitments under that Article.

Article 18

The Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol shall, at its first session, approve appropriate and effective procedures and mechanisms to determine and to address cases of non-compliance with the provisions of this Protocol, including through the development of an indicative list of consequences, taking into account the cause, type, degree and frequency of non-compliance. Any procedures and mechanisms under this Article entailing binding consequences shall be adopted by means of an amendment to this Protocol.

Article 19

The provisions of Article 14 of the Convention on settlement of disputes shall apply mutatis mutandis to this Protocol.

Article 20

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.
2. Amendments to this Protocol shall be adopted at an ordinary session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. The text of any proposed amendment to this Protocol shall be communicated to the Parties by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate the text of any proposed amendments to the Parties and signatories to the Convention and, for information, to the Depositary.
3. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the meeting. The adopted amendment shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance.
4. Instruments of acceptance in respect of an amendment shall be deposited with the Depositary. An amendment adopted in accordance with paragraph 3 above shall enter into force for those Parties having accepted it on the ninetieth day after the date of receipt by the Depositary of an instrument of acceptance by at least three fourths of the Parties to this Protocol.
5. The amendment shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after the date on which that Party deposits with the Depositary its instrument of acceptance of the said amendment.

Article 21

1. Annexes to this Protocol shall form an integral part thereof and, unless otherwise expressly provided, a reference to this Protocol constitutes at the same time a reference to any annexes thereto. Any annexes adopted after the entry into force of this Protocol shall be restricted to lists, forms and any other material of a descriptive nature that is of a scientific, technical, procedural or administrative character.
2. Any Party may make proposals for an annex to this Protocol and may propose amendments to annexes to this Protocol.
3. Annexes to this Protocol and amendments to annexes to this Protocol shall be adopted at an ordinary session of the Conference of the Parties serving as the meeting of the Parties to this Protocol. The text of any proposed annex or amendment to an annex shall be communicated to the Parties by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate the text of any proposed annex or amendment to an annex to the Parties and signatories to the Convention and, for information, to the Depositary.
4. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed annex or amendment to an annex by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the annex or amendment to an annex shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the meeting. The adopted annex or amendment to an annex shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties for their acceptance.
5. An annex, or amendment to an annex other than Annex A or B, that has been adopted in accordance with paragraphs 3 and 4 above shall enter into force for all Parties to this Protocol six months after the date of the communication by the Depositary to such Parties of the adoption of the annex or adoption of the amendment to the annex, except for those Parties that have notified the Depositary, in writing, within that period of their non-acceptance of the annex or amendment to the annex. The annex or amendment to an annex shall enter into force for Parties which withdraw their notification of non-acceptance on the ninetieth day after the date on which withdrawal of such notification has been received by the Depositary.
6. If the adoption of an annex or an amendment to an annex involves an amendment to this Protocol, that annex or amendment to an annex shall not enter into force until such time as the amendment to this Protocol enters into force.

7. Amendments to Annexes A and B to this Protocol shall be adopted and enter into force in accordance with the procedure set out in Article 20, provided that any amendment to Annex B shall be adopted only with the written consent of the Party concerned.

Article 22

1. Each Party shall have one vote, except as provided for in paragraph 2 below.
2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States that are Parties to this Protocol. Such an organization shall not exercise its right to vote if any of its member States exercises its right, and vice versa.

Article 23

The Secretary-General of the United Nations shall be the Depositary of this Protocol.

Article 24

1. This Protocol shall be open for signature and subject to ratification, acceptance or approval by States and regional economic integration organizations which are Parties to the Convention. It shall be open for signature at United Nations Headquarters in New York from 16 March 1998 to 15 March 1999. This Protocol shall be open for accession from the day after the date on which it is closed for signature. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Depositary.
2. Any regional economic integration organization which becomes a Party to this Protocol without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Party to this Protocol, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.
3. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, regional economic integration organizations shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depositary, who shall in turn inform the Parties, of any substantial modification in the extent of their competence.

Article 25

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date on which not less than 55 Parties to the Convention, incorporating Parties included in Annex I which accounted in total for at least 55 per cent of the total carbon dioxide emissions for 1990 of the Parties included in Annex I, have deposited their instruments of ratification, acceptance, approval or accession.
2. For the purposes of this Article, "the total carbon dioxide emissions for 1990 of the Parties included in Annex I" means the amount communicated on or before the date of adoption of this Protocol by the Parties included in Annex I in their first national communications submitted in accordance with Article 12 of the Convention.
3. For each State or regional economic integration organization that ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the conditions set out in paragraph 1 above for entry into force have been fulfilled, this Protocol shall enter into force on the ninetieth day following the date of deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.
4. For the purposes of this Article, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by States members of the organization.

Article 26

No reservations may be made to this Protocol.

Article 27

1. At any time after three years from the date on which this Protocol has entered into force for a Party, that Party may withdraw from this Protocol by giving written notification to the Depositary.
2. Any such withdrawal shall take effect upon expiry of one year from the date of receipt by the Depositary of the notification of withdrawal, or on such later date as may be specified in the notification of withdrawal.
3. Any Party that withdraws from the Convention shall be considered as also having withdrawn from this Protocol.

Article 28

The original of this Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are

equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

DONE at Kyoto this eleventh day of December one thousand nine hundred and ninety-seven.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized to that effect, have affixed their signatures to this Protocol on the dates indicated.

Annex A

Greenhouse gases

Carbon dioxide (CO₂)

Methane (CH₄)

Nitrous oxide (N₂O)

Hydrofluorocarbons (HFCs)

Perfluorocarbons (PFCs)

Sulphur hexafluoride (SF₆)

Sectors/source categories

Energy

Fuel combustion

Energy industries

Manufacturing industries and construction

Transport

Other sectors

Other

Fugitive emissions from fuels

Solid fuels

Oil and natural gas

Other

Industrial processes

Mineral products

Chemical industry

Metal production

Other production

Production of halocarbons and sulphur hexafluoride

Consumption of halocarbons and sulphur hexafluoride

Other

Solvent and other product use

Agriculture

Enteric fermentation

Manure management

Rice cultivation

Agricultural soils

Prescribed burning of savannas

Field burning of agricultural residues

Other

Waste

Solid waste disposal on land

Wastewater handling

Waste incineration

Other

Annex B

Party	Quantified emission limitation or reduction commitment (percentage of base year or period)
Australia	108
Austria	92
Belgium	92
Bulgaria*	92
Canada	94
Croatia*	95
Czech Republic*	92
Denmark	92
Estonia*	92
European Community	92
Finland	92
France	92
Germany	92
Greece	92
Hungary*	94
Iceland	110
Ireland	92
Italy	92
Japan	94
Latvia*	92
Liechtenstein	92
Lithuania*	92
Luxembourg	92
Monaco	92
Netherlands	92
New Zealand	100
Norway	101
Poland*	94
Portugal	92
Romania*	92
Russian Federation*	100
Slovakia*	92
Slovenia*	92
Spain	92
Sweden	92
Switzerland	92
Ukraine*	100
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	92
United States of America	93

* Countries that are undergoing the process of transition to a market economy.

PROTOKOL IZ KJOTA

UZ OKVIRNU KONVENCIJU UJEDINJENIH NACIJA O PROMJENI KLIME

Strane u ovom Protokolu,

Kao Strane u Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o promjeni klime, u daljem tekstu "Konvencija",

Radi ostvarivanja krajnjeg cilja Konvencije u skladu sa njenim članom 2,

Pozivajući se na odredbe Konvencije,

Rukovodeći se članom 3 Konvencije,

Ispunjavajući Berlinski mandat usvojen odlukom 1/CP.1 na prvom zasijedanju Konferencije strana Konvencije,

Saglasile su se o sljedećem:

Član 1

Za svrhe ovog Protokola važe definicije sadržane u članu 1 Konvencije. Osim toga:

1. "Konferencija strana" označava Konferenciju strana u Konvenciji.
2. "Konvencija" označava Okvirnu konvenciju Ujedinje-nih nacija o promjeni klime, usvojenu u Njujorku 9. maja 1992. godine.

3. "Međuvladin panel za promjenu klime" označava Međuvladin panel za promjenu klime zajednički ustanovljen 1988. godine od strane Svjetske meteorološke orga-nizacije i Programa ujedinjenih nacija za životnu sredinu.
4. "Montrealski protokol" označava Montrealski protokol o supstancama koje oštećuju ozonski omotač, usvojen u Montrealu 16. septembra 1987. godine, i posle toga izmijenjen i dopunjen.
5. "Strane koje su prisutne i glasaju" označavaju Strane koje su prisutne i daju glas za ili protiv.
6. "Strana" označava, ukoliko se iz konteksta ne vidi drugačije, Stranu u ovom Protokolu.
7. "Strana uključena u Aneks I" označava Stranu koja je uključena u Aneks I Konvencije, koji može biti izmijenjen i dopunjen, ili Stranu koja je dostavila obavještenje shodno članu 4 stav 2(g) Konvencije.

Član 2

1. Svaka od Strana uključenih u Aneks I, u ostvarivanju svojih obaveza iz člana 3 o kvantifikovanom ograničenju i smanjenju emisija, da bi podstakla održivi razvoj, će:

- a) Sprovesti i/ili dalje razraditi politike i mjere u skladu sa svojim nacionalnim okolnostima, kao što su:
 - i) Povećanje energetske efikasnosti u relevantnim sektorima nacionalne privrede;
 - ii) Zaštita i povećanje ponora i rezervoara gasova sa efektom staklene bašte koji ne podliježu kontroli po Montrealskom protokolu, uzimajući u obzir svoje obaveze u okviru relevantnih međunarodnih sporazuma o životnoj sredini; unapređenje postupaka održivog upravljanja šumama, pošumljavanja i krčenja šuma;
 - iii) Unapređenje održivih oblika poljoprivrede u svijetlu razmatranja promjena klime;
 - iv) Unapređenje, istraživanje, razvoj i povećano korišćenje novih i obnovljivih oblika energije, tehnologija za izdvajanje ugljendioksida i unapređenih i inovativnih ekološki čistih tehnologija;
 - v) Postepeno smanjivanje ili eliminisanje tržišnih disproporcija, fiskalni podsticaji, takse i carinske olakšice i finansijska podrška u svim sektorima koji su, sa aspekta ostvarivanja ciljeva Konvencije, odgovorni za emisije gasova sa efektom staklene bašte i primjena tržišnih instrumenata;
 - vi) Podsticanje odgovarajućih reformi u relevantnim sektorima usmjerenim na unapređenje politike i mjera koje ograničavaju ili smanjuju emisije gasova sa efektom staklene bašte koji ne podliježu kontroli po Montrealskom protokolu;
 - vii) Mjere za ograničavanje i/ili smanjivanje emisija gasova sa efektom staklene bašte koji ne podliježu kontroli po Montrealskom protokolu u saobraćajnom sektoru;
 - viii) Ograničavanje i/ili smanjivanje emisija metana putem reciklaže i korišćenja pri upravljanju otpadom, kao i u proizvodnji, saobraćaju i distribuciji energije;

- b) Sarađivati sa drugim takvim Stranama, u cilju povećanja pojedinačne i zajedničke efikasnosti njihovih politika i mjera usvojenih u okviru ovog člana, u skladu sa članom 4 stav 2(e)(i) Konvencije. U tom smislu ove Strane će preduzeti korake na razmeni iskustava i informacija o politikama i mjerama, uključujući i razvojne načine poboljšanja njihove uporedivosti, transparentnosti i efikasnosti. Konferencija Strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola će, na svom prvom zasijedanju ili čim to bude izvodljivo, razmotriti modalitete za olakšavanje ovakve saradnje uzimajući u obzir sve relevantne informacije.

1. Strane uključene u Aneks I će sprovesti ograničenje ili smanjenje emisija gasova sa efektom staklene bašte koji ne podliježu kontroli po Montrealskom protokolu, iz vazduhoplovnih i pomorskih skladišta za gorivo, koja rade u okviru Internacionalne organizacije za civilno vazduhoplovstvo i Internacionalne pomorske organizacije, respektivno;
2. Strane uključene u Aneks I će nastojati da sprovedu politike i mjere iz ovog člana na takav način da se minimiziraju nepovoljni efekti, uključujući i nepovoljne efekte promjene klime, efekte na međunarodnu trgovinu, i društvene, ekonomske i posljedice po životnu sredinu drugih Strana, naročito Strana koje su zemlje u razvoju, a posebno onih koje su identifikovane u članu 4, stav 8 i 9 Konvencije, uzimajući u obzir član 3 Konvencije. Konferencija strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola, može da preduzme dalje akcije, ako je potrebno, radi unapređivanja sprovođenja odredbi ovog paragrafa.
3. Konferencija strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola će, ukoliko odluči da bi bilo korisno da se koordinira bilo koja od politika i mjera iz naprijed navedenog stava 1(a), uzimajući u obzir različite nacionalne okolnosti i potencijalne efekte, razmotriti načine i sredstva za razradu koordinacije ovih politika i mjera.

Član 3

1. Strane uključene u Aneks I, će pojedinačno ili zajednički, osigurati da njihove kumulativne antropogene emisije gasova sa efektom staklene bašte, navedene u Aneksu A, izražene preko ugljendioksida kao ekvivalenta, neće prevazići njihove propisane količine, proračunate na osnovu njihovih obaveza za kvantifikovana ograničenja i smanjenja emisija propisanih u Aneksu B i u skladu sa odredbama ovog člana, imajući u vidu smanjenje njihovih ukupnih emisija tih gasova za najmanje 5% u odnosu na nivo iz 1990. godine u obavezujućem periodu 2008-2012. godina.

2. Svaka Strana uključena u Aneks I će do 2005. godine učiniti primjetan napredak u izvršavanju svojih obaveza iz ovog Protokola.
3. Neto promjene u emisiji gasova sa efektom staklene bašte iz izvora i odstranjenih količina putem ponora, koje su direktna posljedica antropogenih promjena u korišćenju zemljišta i aktivnostima u šumarstvu ograničenih na pošumljavanje, obnavljanje šuma i krčenje šuma u periodu od 1990. godine, mjerene kao verifikovane promjene u uskladištenom ugljeniku u svakom obavezujućem periodu, biće korišćene kao mjera ispunjavanja obaveza iz ovog člana za svaku Stranu uključenu u Aneks I. Emisije gasova sa efektom staklene bašte iz izvora i odstranjene količine putem ponora, koje su vezane za ove aktivnosti, podliježu izvještavanju na transparentan način uz mogućnost provjere i revidiraće se u skladu sa članovima 7 i 8.
4. Prije prvog zasjedanja Konferencije strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola, svaka Strana uključena u Aneks I obezbijediće Pomoćnom organu za nauku i tehnologiju, podatke potrebne za razmatranje i utvrđivanje njihovih nivoa uskladištenog ugljenika u 1990. godini kao i procjenu promjena nastalih u količini uskladištenog ugljenika u narednim godinama. Konferencija strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola će, na svom prvom zasjedanju ili čim to bude izvodljivo, odlučiti o modalitetima, pravilima i smjernicama o tome kako i koje dodatne ljudske aktivnosti, u vezi sa promjenama u emisiji gasova sa efektom staklene bašte i odstranjivanju putem ponora, u poljoprivrednim zemljištima i promjenama korišćenja zemljišta i šumskih kategorija, treba dodati, ili izdvojiti iz propisane sume za Strane uključene u Aneks I, uzimajući u obzir nepoznanice, transparentnost u izveštavanju, mogućnost provjere, rad na metodologijama Međuvladinog panela za promjenu klime, savjete koje obezbeđuje Pomoćni organ za nauku i tehnologiju, u skladu sa članom 5, i odlukama Konferencije strana. Ovakva odluka će se primjenjivati u drugom i obavezujućim periodima koji iza njega slijede. Svaka Strana može po izboru primjeniti ovakvu odluku na ovakve dodatne antropogene aktivnosti za svoj prvi obavezujući period, pod uslovom da su ovakve aktivnosti nastale poslije 1990. godine.
5. Strane uključene u Aneks I, koje su u procesu prelaska na tržišnu ekonomiju, čija je bazna godina ili period ustanovljen u skladu sa odlukom 9/CP.2 Konferencije strana donijetom na drugom zasjedanju, koristiće tu baznu godinu ili period za implementaciju njihovih obaveza iz ovog člana. Svaka druga Strana uključena u Aneks I koja je u procesu prelaska na tržišnu ekonomiju, koja još nije dostavila svoj prvi nacionalni izveštaj shodno članu 12. Konvencije, može takođe obavijestiti Konferenciju strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola, da namjerava da koristi istorijsku baznu godinu ili period, koja nije 1990. godina, za implementaciju svojih obaveza iz ovog člana. Konferencija Strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola će odlučiti o prihvatanju takvog obavještenja.
6. Uzimajući u obzir član 4, stav 6 Konvencije, Konferencija strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola, dozvoliće određen stepen fleksibilnosti Stranama uključenim u Aneks I koje su u procesu prelaska na tržišnu ekonomiju, u sprovođenju njihovih obaveza iz ovog Protokola, različitih od onih koje su sadržane u ovom članu.
7. U prvom obavezujućem periodu za kvantifikovano ograničenje i smanjenje emisija od 2008. do 2012. godine, propisana količina za svaku Stranu uključenu u Aneks I, biće jednaka procentu koji je za nju propisan u Aneksu B njenih kumulativnih antropogenih emisija gasova sa efektom staklene bašte čiji je spisak dat u Aneksu A, izraženih preko ugljendioksida kao ekvivalenta za 1990. godinu, ili baznu godinu ili period utvrđen shodno naprijed navedenom stavu 5, pomnoženom sa 5.
8. Svaka Strana uključena u Aneks I, može koristiti 1995. godinu kao svoju baznu godinu za fluorugljovodonik, perfluorugljovodonik i sumporheksafluorid za potrebe proračuna o kome je riječ u naprijed navedenom stavu 7.
9. Obaveze za naredne periode za Strane uključene u Aneks I, biće ustanovljene u amandmanima na Aneks B ovog Protokola, koji će biti usvojeni u skladu sa odredbama člana 21, stav 7. Konferencija strana, koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola, će pokrenuti razmatranje takvih obaveza najmanje sedam godina prije završetka prvog obavezujućeg perioda, o kome je riječ u naprijed navedenom stavu 1.
10. Svaka jedinica redukovane emisije ili svaki dio propisane sume, koju neka Strana primi od neke druge Strane u skladu sa odredbama člana 6 ili člana 17, biće dodata propisanoj sumi za Stranu primaoca.
11. Svaka jedinica redukovane emisije ili svaki dio propisane sume, koju neka Strana prenese nekoj drugoj Strani u skladu sa odredbama člana 6 ili člana 17, biće oduzeta od propisane sume za Stranu davaoca.
12. Svaka sertifikovana jedinica smanjenja emisije koju neka Strana primi od druge Strane u skladu sa odredbama člana 12, biće dodata propisanoj sumi za Stranu primaoca.
13. Ako su emisije neke Strane uključene u Aneks I tokom obavezujućeg perioda manje od sume propisane za nju ovim članom, ova razlika će, na zahtev te Strane, biti dodata na propisanu sumu za tu Stranu, za naredne obavezujuće periode.
14. Svaka Strana uključena u Aneks I, nastojaće da sprovede obaveze o kojima je riječ u navedenom paragrafu 1, na takav način kojim će se minimizirati nepovoljni društveni, ekološki i ekonomski uticaji na Strane koje su zemlje u razvoju, naročito one identifikovane u članu 4, stav 8 i 9 Konvencije. U skladu sa relevantnim odlukama Konferencije strana o implementaciji tih stavova, Konferencija strana koja je istovremeno i

sastanak Strana ovog Protokola će, na svom prvom zasijedanju razmotriti koje akcije su neophodne za minimiziranje nepovoljnih efekata promjene klime i/ili posljedica mjera reagovanja na Strane o kojima je riječ u tim stavovima. Među pitanjima koja treba da budu razmatrana, biće utvrđivanje finansiranja, osiguranja i transfera tehnologija.

Član 4

1. Smatraće se da je svaka od Strana uključenih u Aneks I, koje su se sporazumjele da zajednički ispunjavaju obaveze iz člana 3, ispunila te obaveze, ukoliko njihova ukupna kombinovana kumulativna antropogena emisija gasova sa efektom staklene bašte, čiji je spisak dat u Aneksu A, izražena preko ugljendioksida kao ekvivalenta, ne prelazi njihove propisane količine proračunate na osnovu njihovih kvantifikovanih obaveza za ograničenje i smanjenje emisija, propisanih u Aneksu B i u skladu sa odredbama člana 3 Respektivni nivoi emisija dodijeljeni svakoj od Strana biće navedeni u tom sporazumu.
2. Svaka Strana potpisnica ovakvog sporazuma će obavijestiti sekretarijat o uslovima sporazuma na dan polaganja njihovih instrumenata o ratifikaciji, prihvatanju, odobravanju ili pristupanju ovom Protokolu. Sekretarijat će sa svoje strane obavijestiti Strane i potpisnice Konvencije o uslovima sporazuma.
3. Svaki takav sporazum ostaje na snazi u toku obavezujućeg perioda, naznačenog u članu 3, stav 7.
4. Ako Strane koje djeluju zajednički u okviru, i u saradnji sa regionalnom organizacijom ekonomske integracije, načine bilo kakvu izmjenu u sastavu organizacije nakon usvajanja ovog Protokola, ona neće uticati na postojeće obaveze iz Protokola. Svaka izmjena sastava organizacije će se primijeniti samo u svrhe onih obaveza pod članom 3, koje su uslijedile nakon te promjene.
5. U slučaju da Strane ovakvog sporazuma ne uspiju da ostvare ukupni kombinovani nivo smanjenja emisija, svaka Strana tog sporazuma odgovorna je za sopstveni nivo emisija određen sporazumom.
6. Ako Strane koje djeluju zajednički, rade to u okviru ili zajedno sa regionalnom organizacijom ekonomske integracije koja je takođe Strana ovog Protokola, tada će svaka država, članica takve regionalne organizacije ekonomske integracije, individualno, i zajedno sa tom regionalnom organizacijom ekonomske integracije, u skladu sa članom 24, ukoliko ne uspiju da ostvare ukupni kombinovani nivo smanjenja emisija, biti odgovorna za svoj sopstveni nivo emisija, koji je objavljen saglasno ovom članu.

Član 5

1. Svaka Strana navedena u Aneksu I će ustanoviti, najkasnije godinu dana pre početka prvog obavezujućeg perioda, nacionalni sistem za procjenu antropogenih emisija iz izvora i odstranjenih količina iz atmosfere putem ponora svih gasova koji nijesu obuhvaćeni Montrealskim protokolom. Uputstva za takve nacionalne sisteme, koji će uključivati metodologije naznačene u stavu 2 koji slijedi, biće usvojena na Konferenciji strana, koja predstavlja sastanak Strana ovog Protokola na prvoj sjednici.
2. Za procjenu antropogenih emisija iz izvora i odstranjenih količina iz atmosfere putem ponora svih gasova sa efektom staklene bašte koji nijesu obuhvaćeni Montrealskim protokolom, koristiće se metodologije usvojene od strane Međuvladinog panela za promjenu klime i prihvaćene na trećem zasijedanju Konferencije strana. Tamo gdje se ove metodologije ne koriste, biće primijenjene odgovarajuće modifikacije u skladu sa metodologijama prihvaćenim na Konferenciji strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola na prvoj sjednici. Na osnovu rada, inter alia, Međuvladinog panela za promjenu klime i savjeta dobijenih od Pomoćnog organa za nauku i tehnologiju, Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, redovno će razmatrati, i po potrebi, izvršiti reviziju takvih metodologija i modifikacija, uzimajući u obzir svaku relevantnu odluku Konferencije strana. Svaka revizija metodologija ili modifikacija biće izvršena isključivo u svrhe utvrđivanja usklađenosti sa obavezama iz člana 3, u bilo kom obavezujućem periodu usvojenom nakon te revizije.
3. Kao potencijal globalnog zagrijavanja koji se koristi za izračunavanje ekvivalenta ugljendioksida antropogenih emisija iz izvora i količina odstranjenih iz atmosfere putem ponora, svih gasova staklene bašte koji nijesu obuhvaćeni Montrealskim protokolom, a navedeni su u Aneksu A, uzeće se onaj koji prihvati Međuvladin panel za promjenu klime, i odobri Konferencija strana, na trećem zasijedanju. Na osnovu rada, inter alia, Međuvladinog panela za promjenu klime i savjeta dobijenih od Pomoćnog organa za nauku i tehnologiju, Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, redovno će razmatrati, i po potrebi, izvršiti reviziju potencijala globalnog zagrijavanja svakog od gasova staklene bašte, uzimajući u obzir sve relevantne odluke Konferencije strana. Svaka revizija potencijala globalnog zagrijavanja biće primjenljiva samo na obaveze iz člana 3 koje se odnose na neki obavezujući period usvojen poslije te revizije.

Član 6

1. U cilju ispunjenja obaveza iz člana 3, svaka Strana navedena u Aneksu I može da prenese, ili da primi od bilo koje druge takve Strane jedinice smanjenja emisija nastale iz projekata namenjenih u svrhe smanjenja antropogenih emisija iz izvora gasova sa efektom staklene bašte ili njihovog intenzivnijeg antropogenog odstranjivanja iz atmosfere putem ponora u bilo kojem sektoru privrede pod uslovom:

- a) Da svaki takav projekat dobije odobrenje Strana učesnica;
 - b) Da svaki takav projekat obezbijedi dodatno smanjenje emisija iz izvora, ili povećanje odstranjivanja iz atmosfere putem ponora, pored onoga koje se inače može javiti;
 - c) Da ne primi bilo kakve jedinice smanjenja emisija koje nijesu u skladu sa obavezama iz članova 5 i 7; i
 - d) Da prijem jedinica smanjenja emisija bude pridodat domaćim mjerama koje se sprovode u svrhe izvršavanja obaveza iz člana 3.
2. Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola može na svojoj prvoj sjednici ili čim to bude ostvarljivo, dalje razraditi uputstva za implemenatciju ovog člana, uključujući verifikaciju i izvještavanje.
 3. Strana uključena u Aneks I može ovlastiti pravna lica da učestvuju, pod njenom odgovornošću, u mjerama za stvaranje, transfer, ili prijem jedinica smanjenja emisija u skladu sa ovim članom.
 4. Ako se u skladu sa relevantnim odredbama člana 8, postavi neko pitanje implementacije zahtjeva naznačenih u ovom članu od strane Strane navedene u Aneksu I, transfer i prijem jedinica smanjenja emisija mogu se nastaviti nakon što je pitanje identifikovano, pod uslovom da Strane ne koriste takvu jedinicu za ispunjenje svojih obaveza iz člana 3, dok ne dođe do usaglašavanja.

Član 7

1. Svaka Strana navedena u Aneksu I uvrstiće u svoj godišnji katastar antropogenih emisija iz izvora gasova staklene bašte koji nisu obuhvaćeni Montrealskim protokolom i odstranjene količine putem ponora, a koji se podnosi u skladu sa relevantnim odlukama Konferencije strana, neophodne dodatne informacije u svrhe usaglašavanja sa članom 3, što je utvrđeno stavom 4 koji slijedi.
2. Svaka Strana navedena u Aneksu I uvrstiće u svoj nacionalni izveštaj, koji se podnosi u skladu sa članom 12 Konvencije, dodatne informacije o usaglašenosti sa obavezama iz ovog Protokola, što je utvrđeno stavom 4 koji slijedi.
3. Svaka Strana navedena u Aneksu I dostavljaće godišnje informacije naznačene u gore navedenom stavu 1, počevši sa prvim katastrofom u okviru Konvencije za prvu godinu obavezujućeg perioda, nakon stupanja na snagu ovog Protokola za tu Stranu. Svaka takva Strana dostaviće tražene informacije iz gornjeg stava 2 kao dio prvog nacionalnog izveštaja u okviru Konvencije, nakon stupanja na snagu ovog Protokola, i nakon usvajanja uputstava, kao što stoji u stavu 4 koji slijedi. Učestalost naknadnih dostava informacija traženih u ovom članu odrediće Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, uzimajući u obzir raspored dostave nacionalnih izveštaja, usvojen od strane Konferencije strana.
4. Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola usvojiće na svojoj prvoj sednici, i kasnije periodično revidirati, uputstva za pripremu informacija koje se traže ovim članom, uzimajući u obzir uputstva za pripremu nacionalnih izveštaja Strana navedenih u Aneksu I, a usvojenih od strane Konferencije strana. Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola će takođe, prije prvog obavezujućeg perioda, odlučiti o modalitetima izračunavanja dodijeljenih količina.

Član 8

1. Informacije iz člana 7 koje svaka Strana navedena u Aneksu I dostavi, biće podvrgnute reviziji od strane tima stručnjaka, shodno relevantnim odlukama Konferencije strana, a saglasno uputstvima usvojenim u te svrhe od strane Konferencije, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, u skladu sa stavom 4 koji sledi. Informacije koje se dostavljaju shodno članu 7, stav 1, od strane svake Strane iz Aneksa I, biće podvrgnute reviziji kao dio godišnje kompilacije i izračunavanja katastarsa emisija i dodijeljenih količina. Osim toga, informacije dostavljene prema članu 7, stav 2, od strane svake Strane iz Aneksa I, biće revidirane kao dio revizije nacionalnih izveštaja.
2. Timovima eksperata za reviziju koordiniraće sekretarijat, a sastojće se od izabраних eksperata među onima koje nominuju Strane Konvencije i, prema potrebi, međuvladine organizacije, u skladu sa uputstvima koja u te svrhe donosi Konferencija strana.
3. Proces revizije predstavlja temeljnu i iscrpnu tehničku procjenu svih aspekata implementacije ovog Protokola od strane neke Strane. Timovi eksperata za reviziju pripremiće i dostaviti izveštaj na uvid Konferenciji strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola, procjenjujući implementaciju obaveza te Strane i identifikujući sve eventualne probleme, i faktore koji utiču na ispunjenje obaveza. Takvi izveštaji će onda biti distribuirani od strane sekretarijata svim Stranama Konvencije. Sekretarijat će navesti pitanja implementacije navedena u tim izveštajima kao predmet daljeg razmatranja na Konferenciji strana koja je u isto vrijeme sastanak Strana ovog Protokola.
4. Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, usvojiće na prvoj sednici, i potom periodično revidirati, uputstva za reviziju implementacije od strane stručnjaka za reviziju, uzimajući u obzir relevantne odluke Konferencije strana.
5. Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, razmotriće, uz podršku Pomoćnog organa za implementaciju, i po potrebi, Pomoćnog organa za nauku i tehnologiju sljedeće:
 - a) Informacije dostavljene od strane Strana iz člana 7 i izvještaje stručnih revizija u vezi sa tim; i

- b) Pitanja implementacije navedena od strane sekretarijata u skladu sa naprijed navedenim stavom 3, kao i bilo koja pitanja koja pokrenu Strane.
6. Poslije razmatranja informacije iz napred navedenog stava 5, Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, donijeće odluke o svim pitanjima potrebnim za implementaciju ovog Protokola.

Član 9

1. Konferencija strana, koja je istovremeno sastanak Strana ovog Protokola izvršiće periodičnu reviziju ovog Protokola uz pomoć najboljih raspoloživih naučnih informacija i procjena o promjeni klime i njenim uticajima, kao i uz pomoć relevantnih tehničkih, društvenih i ekonomskih informacija. Takve revizije biće koordinirane sa odgovarajućim revizijama navedenim u članu 4, stav 2(d), i u članu 7, stav 2(a), Konvencije. Na osnovu tih revizija, Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola preduzeće odgovarajuće mjere.
2. Prva revizija izvršiće se na drugoj sjednici Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola. Dalje revizije će uslijediti u redovnim intervalima i pravovremeno.

Član 10

Sve Strane, uzimajući u obzir zajedničke ali izdiferencirane odgovornosti i njihove specifične nacionalne i regionalne prioritete razvoja, ciljeve i okolnosti, prihvataju da će, bez uvođenja bilo kakvih novih obaveza za Strane koje nisu obuhvaćene Aneksom I, a potvrđujući postojeće obaveze utvrđene članom 4, stav 1, Konvencije, i dalje unapređujući implementaciju tih obaveza u cilju ostvarivanja održivog razvoja, i uzimajući u obzir član 4, stav 3, 5 i 7 Konvencije, će:

- a) Formulirati, tamo gdje je to relevantno i u mjeri u kojoj je to moguće, ekonomske, nacionalne, i po potrebi regionalne programe u cilju poboljšanja kvaliteta lokalnih faktora emisije, podataka o aktivnostima i/ili modela koji odražavaju društveno-ekonomske uslove svake Strane za pripremu i periodično ažuriranje nacionalnih katastarskih antropogenih emisija iz izvora i odstranjivanja putem ponora svih gasova sa efektom staklene bašte koji nisu obuhvaćeni Montrealskim protokolom, koristeći uporedive metodologije, koje treba da usvoji Konferencija Strana, a koje su konzistentne sa uputstvima za nacionalne izveštaje, usvojene od strane Konferencije strana.
- b) Formulirati, objavljivati i redovno ažurirati nacionalne, i tamo gdje je to potrebno, regionalne programe sa mjerama za ublažavanje promjene klime i merama za adekvatno prilagođavanje na promjenu klime:
 - i) Takvi programi će se, između ostalog odnositi na sektor energetike, saobraćaja i industrije kao i poljoprivrede, šumarstva i upravljanje otpadom. Dalje, tehnologije adaptacije i metode za unapređenje prostornog planiranja će unaprijediti adaptaciju na klimatske promjene; i
 - ii) Strane uključene u Aneks I će podnijeti informacije o aktivnostima u okviru ovog Protokola, uključujući nacionalne programe, u skladu sa uputstvima datim u članu 7, a ostale Strane će nastojati da u svoje nacionalne izveštaje uključe, ako je to potrebno, informacije o programima koji sadrže mjere kojima Strane zaista doprinose rešavanju pitanja klimatskih promjena i njihovih štetnih uticaja, uključujući sprečavanje rasta emisija gasova sa efektom staklene bašte, i jačanje odstranjivanja ovih gasova putem ponora, kadrovsko i institucionalno osposobljavanje i mjere adaptacije.
 - iii) Sarađivaće u donošenju efikasnih modaliteta u razvoju, primjeni i širenju ekološki neškodljivih tehnologija, znanja, prakse i procedura koje se odnose na promjenu klime, kao i preduzeti sve praktične korake za unapređivanje, olakšavanje i, po potrebi finansiranje, transfera pristupa tehnologijama neškodljivim za životnu sredinu, znanju, praksi i proceduri u oblasti promjene klime, naročito u zemljama u razvoju, uključujući formulisanje politike i programa za efikasni transfer tehnologija koje ne ugrožavaju životnu sredinu, koje su javne ili u domenu javnosti, kao i stvaranje uslova koji bi omogućavali privatnom sektoru da plasira i obezbijedi pristup tim tehnologijama i njihov transfer;
 - iv) Sarađivaće u naučnim i tehničkom istraživanjima i unapređivati održavanje i razvoj sistema sistematskih osmatranja i razvoja arhiva podataka radi smanjenja nepoznanica vezanih za klimatski sistem, nepovoljne uticaje promjene klime i ekonomske i socijalne posledice različitih strategija reagovanja; takođe će unapređivati razvoj i jačanje endogenih kapaciteta i mogućnosti za učestvovanje u međunarodnim i međuvladinim inicijativama, programima i mrežama istraživanja i sistematskih osmatranja, uzimajući u obzir član 5 Konvencije;
 - v) Sarađivaće i na međunarodnom nivou, koristeći po potrebi, postojeće organe, unapređivati razvoj i implementaciju programa obrazovanja i obuke uključujući sve intenzivnije jačanje nacionalnih kapaciteta, naročito ljudskih i institucionalnih, i razmjenu stručnih instruktora za obuku u ovoj oblasti, posebno za zemlje u razvoju, i omogućiti lakše informisanje javnosti na nacionalnom nivou i njen pristup informacijama o promjeni klime. Treba razraditi prihvatljive uslove za implementaciju ovih aktivnosti preko relevantnih organa Konvencije, pozivajući se na član 6 Konvencije;
 - vi) Uvrstiti u nacionalne izveštaje informacije o programima i aktivnostima shodno ovom članu, a u

skladu sa odlukama Konferencije strana; i
vii) Prilikom sprovođenja obaveza iz ovog člana, detaljno razmotriti član 4, stav 8, Konvencije.

Član 11

1. Pri sprovođenju člana 10, Strane treba da uzmu u obzir odredbe člana 4, tačke 4, 5, 7, 8 i 9 Konvencije.
2. U kontekstu implementacije člana 4, stav 1, Konvencije, a u skladu sa odredbama člana 4, stav 3, i člana 11 Konvencije, i preko operativnog/operativnih tijela finansijskog mehanizma Konvencije, Strane razvijene zemlje i druge razvijene Strane uključene u Aneks II Konvencije će:
 - a) Obezbijediti nove i dodatne finansijske resurse za podmirivanje svih troškova koje načini Strana koja je zemlja u razvoju sprovodeći postojeće obaveze iz člana 4 stav 1(a) Konvencije navedene u članu 10, tačka (a); i
 - b) Takođe obezbijediti takve finansijske resurse, uključujući i transfer tehnologija, potrebne Stranama koje su zemlje u razvoju za podmirivanje kompletnih dodatnih troškova unapređivanja implementacije postojećih obaveza iz člana 4, stav 1 Konvencije, koje obuhvata član 10, a oko kojih su se složile Strana zemlja u razvoju i međunarodni entitet ili entiteti iz člana 11 Konvencije, i u skladu sa tim članom. Implementacija tih postojećih obaveza podrazumijevaće potrebu za adekvatnim i predvidljivim prilivom sredstava u fondove i važnost odgovarajuće podjele troškova među Stranama razvijenim zemljama. Pravila finansijskog mehanizma Konvencije u relevantnim odlukama Konferencije Strana, uključujući i ona usvojena prije samog Protokola, primjenjivaće se kao mutatis mutandis na odredbe ovog stava.
3. Strana koja je razvijena zemlja i druge razvijene Strane iz Aneksa II, Konvencije mogu isto tako obezbijediti, u korist Strana koje su zemlje u razvoju, finansijske resurse za implementaciju člana 10, preko bilateralnih, regionalnih i ostalih multilateralnih kanala.

Član 12

1. Ovaj član definiše mehanizam čistog razvoja.
2. Svrha mehanizma čistog razvoja je da pomogne Stranama koje nisu obuhvaćene Aneksom I u postizanju usklađenog razvoja i doprinošenju krajnjim ciljevima Konvencije, i Stranama navedenim u Aneksu I u ispunjavanju obaveza ograničenja i smanjenja količine emisija saglasno članu 3.
3. U okviru mehanizma čistog razvoja:
 - a) Članice koje nisu obuhvaćene Aneksom I će imati koristi od projektnih aktivnosti koje dovode do certifikovanih smanjenja emisija; i
 - b) Članice iz Aneksa I mogu iskoristiti certifikovana smanjenja emisija koja nastaju kao rezultat projektnih aktivnosti u cilju doprinosa ispunjavanju dijela sopstvenih obaveza ograničenja i smanjenja količina emisija, iz člana 3, kao što je utvrđeno od strane Konferencije strana koja djeluje u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola.
4. Mehanizam čistog razvoja podložan je svim ovlašćenjima i pravilima Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, a nadgledaće ga izvršni savjet mehanizma čistog razvoja.
5. Smanjenja emisija nastala kao rezultat svih aktivnosti projekta će utvrditi operativni entiteti koje će odrediti Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, a na osnovu:
 - a) Dobrovoljnog učešća, uz odobrenje svake Strane učesnice;
 - b) Realne, mjerljive i dugoročne koristi u vezi sa ublažavanjem promjene klime; i
 - c) Dodatnih smanjenja emisija, pored onih koje se javljaju u odsustvu certifikovanih projektnih aktivnosti.
6. Mehanizam čistog razvoja će doprinijeti u aranžmanima finansiranja certifikovanih projektnih aktivnosti ako je to potrebno.
7. Konferencija strana koja djeluje kao sastanak Strana ovog Protokola će na svojoj prvoj sjednici, razraditi modalitete i proceduru, u cilju bezbeđivanja transparentnosti, efikasnosti i odgovornosti a putem nezavisne revizije i provjere projektnih aktivnosti.
8. Konferencija strana koja je istovremeno i sastanak Strana ovog Protokola obezbijediće da se dio prihoda od utvrđenih projektnih aktivnosti iskoristi za pokrivanje administrativnih troškova, kao i za pomoć Stranama koje su zemlje u razvoju koje su posebno osjetljive na nepovoljne klimatske uticaje promjene klime, u podmirivanju troškova prilagođavanja.
9. Učešće u mehanizmu čistog razvoja, uključujući i aktivnosti iz gore navedenog stava 3 (a), kao i prikupljanje informacija o propisanom smanjenju emisija može podrazumijevati i privatne i/ili javne entitete, i podložno je svakom eventualnom pravilu koje propiše izvrši savjet mehanizma čistog razvoja.
10. Certifikovana smanjenja emisije za period od 2000. godine do početka prvog obavezujućeg perioda mogu se iskoristiti kao podrška obezbeđenju ispunjavanja obaveza u prvom obavezujućem periodu.

Član 13

1. Konferencija strana, kao najviši organ Konvencije, deluje u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola.
2. Strane Konvencije koje nisu Strane ovog Protokola mogu učestvovati kao posmatrači u radu svake sednice

- Konferencija strana koja deluje u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola. Kada Konferencija strana služi kao sastanak Strana ovog Protokola, odluke u vezi ovog Protokola donosiće samo Strane ovog Protokola.
3. Kada Konferencija strana služi kao sastanak Strana ovog Protokola, svaki član predsedništva Konferencije strana koji predstavlja neku Stranu Konvencije, ali koja u tom momentu nije Strana ovog Protokola, biće zamenjen dodatnim članom koga biraju Strane ovog Protokola među sobom.
 4. Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola redovno će kontrolisati implementaciju ovog Protokola i u okviru svog mandata donositi odluke neophodne za efikasnost te implementacije. Ona izvršava funkcije koje su joj stavljene u nadležnost ovim Protokolom, i:
 - a) Ocenjuje, na osnovu svih informacija koje su joj stavljene na raspolaganje u skladu sa odredbama ovog Protokola, tok ostvarivanja ovog Protokola od strane Strana i opšti efekat mjera preduzetih u skladu sa Protokolom, a posebno ekološke, ekonomske i društvene efekte kao i njihov kumulativni uticaj i stepen napretka u dostizanju cilja Konvencije;
 - b) Periodično razmatra obaveze Strana po ovom Protokolu, sa dužnom pažnjom uvažavajući sve revizije nastale na osnovu člana 4 stav 2(d), i člana 7 stav 2, Konvencije, u svetlu ciljeva Konvencije, iskustvo stečeno u toku njene implementacije i evoluciju naučnog i tehnološkog znanja, i u vezi s tim, razmatra i usvaja redovne izveštaje o implementaciji Protokola;
 - c) Unapređuje i olakšava razmjenu informacija o mjerama usvojenim od strane Strana za rešavanje pitanja promjene klime i relevantnih uticaja, uzimajući u obzir različite okolnosti, odgovornosti i mogućnosti Strana i njihove odgovarajuće obaveze po ovom Protokolu;
 - d) Obezbeđuje, na zahtev dvije ili više Strana, koordinaciju mjera usvojenih od strane tih Strana za rešavanje pitanja promjene klime i njenih uticaja, uzimajući u obzir različite okolnosti, odgovornosti i mogućnosti Strana i njihove odgovarajuće obaveze po ovom Protokolu;
 - e) Podstiče i usmjerava, u skladu sa ciljevima Konvencije i odredbama ovog Protokola, uzimajući u obzir relevantne odluke Konferencije Strana, razvoj i periodično ažuriranje uporedivih metodologija za efikasnu implementaciju ovog Protokola, koje budu odobrene od strane Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola;
 - f) Daje preporuke o svemu što je neophodno za implementaciju ovog Protokola;
 - g) Preduzima mjere za mobilizaciju dodatnih finansijskih resursa u skladu sa članom 11, stav 2;
 - h) Osniva takva pomoćna tijela, koja mogu biti neophodna za implemenaciju Protokola;
 - i) Traži i koristi, kada je to neophodno, usluge i saradnju, kao i informacije od kompetentnih međunarodnih organizacija i međuvalidinih i nevladinih organa; i
 - j) Izvršava i druge funkcije koje može zahtevati implementacija ovog Protokola, i razmatra sve zadatke koji proističu iz odluka Konferencije strana.
 5. Pravila procedure Konferencije strana i finansijske procedure koje se primjenjuju saglasno Konvenciji, primjenjivaće se mutatis mutandis u okviru ovog Protokola, izuzev ako Konferencija strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola konsenzusom ne odluči drukčije.
 6. Prvu sjednicu Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola sazvaće sekretarijat vezano za prvu sjednicu Konferencije strana, predviđenu nakon stupanja na snagu ovog Protokola. Naredne redovne sjednice Konferencije strana, u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola održavaće se svake godine vezano za redovne sjednice Konferencije strana ukoliko Konferencija strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola ne odluči drukčije.
 7. Vanredne sjednice Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola biće održane u periodu koji odredi Konferencija strana koja deluje u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, ili na pismeni zahtev bilo koje Strane, pod uslovom da u roku od šest mjeseci od momenta kada zahtjev sekretarijat bude distribuirao Stranama, on bude podržan od strane bar jedne trećine Strana.
 8. Ujedinjene nacije, njihove specijalizovane agencije i Međunarodna agencija za atomsku energiju, kao i bilo koja država njihova članica ili posmatrač, koja nije Strana Konvencije, mogu imati predstavnike na sjednici Konferencije strana koja deluje u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, u svojstvu posmatrača. Svako tijelo ili agencija, bilo nacionalna ili internacionalna, vladina ili nevladina, kvalifikovana za pitanja obuhvaćena ovim Protokolom, a koja je obavijestila sekretarijat o svojoj želji da bude predstavljena kao posmatrač na sjednici Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola, može dobiti dopuštenje ukoliko bar jedna trećina prisutnih Strana ne uloži prigovor. Prihvatanje i učešće posmatrača podložno je pravilima procedure, kako stoji u gore navedenom stavu 5.

Član 14

1. Sekretarijat određen članom 8 Konvencije će poslužiti kao sekretarijat ovog Protokola.
2. Član 8, stav 2 Konvencije, koji se odnosi na funkcije sekretarijata, i član 8, stav 3 Konvencije o organizaciji sekretarijata, primenjuje se mutatis mutandis na ovaj Protokol. Sekretarijat će, pored toga, obavljati funkcije koje su mu propisane ovim Protokolom.

Član 15

1. Pomoćni organ za nauku i tehnologiju i Pomoćni organ za implementaciju, osnovani saglasno članovima 9 i 10 Konvencije, poslužiće respektivno kao Pomoćni organ za nauku i tehnologiju i Pomoćni organ za implementaciju ovog Protokola. Odredbe koje se odnose na funkcionisanje ova dva organa u okviru Konvencije primjenjuju se mutatis mutandis na ovaj Protokol. Sjednice sastanka Pomoćnog organa za nauku i tehnologiju i Pomoćnog organa za implementaciju ovog Protokola održavaće se, respektivno u vrijeme sastanaka Pomoćnog organa za nauku i tehnologiju i Pomoćnog organa za implementaciju Konvencije.
2. Strane Konvencije koje nisu Strane ovog Protokola mogu učestvovati kao posmatrači u radu svake sjednice pomoćnih organa. Kada pomoćni organi služe kao pomoćna tijela ovog Protokola, odluke koje se odnose na ovaj Protokol donose samo one Strane koje su Strane ovog Protokola.
3. Kada pomoćni organi utvrđeni članovima 9 i 10 Konvencije, vrše svoje funkcije u pogledu pitanja u vezi sa ovim Protokolom, svaki član Biroa tih pomoćnih tela, koji predstavlja Stranu Konvencije, koja u datom momentu nije Strana ovog Protokola, biće zamijenjen dodatnim članom koga Strane ovog Protokola biraju među sobom.

Član 16

Konferencija Strana, u svojstvu sastanka Strana Protokola će, čim to bude ostvarivo, razmotriti pitanje primjene multilateralnog konsultativnog procesa na ovaj Protokol, navedenog u članu 13 Konvencije, i modifikacije tog procesa, ako je to potrebno, u svijetlu svih relevantnih odluka koje mogu biti donijete od strane Konferencije strana. Svaki multilateralni konsultativni proces koji se primjeni na ovaj Protokol će funkcionisati ne prejudicirajući procedure i mehanizme utvrđene saglasno članu 18.

Član 17

Konferencija strana će definisati relevantne principe, modalitete, pravila i smjernice, posebno za verifikaciju, izvještavanje i obračun pri trgovini emisijama. Strane navedene u Aneksu B mogu učestvovati u trgovini emisijama u svrhu ispunjavanja njihovih obaveza iz člana 3. Svaka takva trgovina biće dopuna domaćim akcijama usmjerenim na postizanje cilja kvantifikovanog smanjenja i redukcije emisija i izvršavanje obaveza iz tog člana.

Član 18

Konferencija Strana, u svojstvu sastanka Strana Protokola će na svojoj prvoj sednici odobriti odgovarajuće efikasne procedure i mehanizme utvrđivanja i rješavanja slučajeva nepoštovanja odredbi ovog Protokola, uključujući razradu orijentacione liste posljedica, a uzimajući u obzir uzrok, tip, stepen i učestalost nepoštovanja. Svaka procedura i mehanizmi u okviru ovog člana koji proizvode obavezujuće posljedice biće usvojeni putem amandmana na ovaj Protokol.

Član 19

Odredbe člana 14 Konvencije o rešavanju sporova primjenjuju se mutatis mutandis na ovaj Protokol.

Član 20

1. Svaka Strana može predložiti amandmane na ovaj Protokol.
2. Amandmani na ovaj Protokol će biti usvojeni na redovnoj sjednici Konferencije Strana, koja služi kao sastanak Strana Protokola. Tekst svakog predloženog amandmana na ovaj Protokol biće distribuiran Stranama iz sekretarijata barem šest meseci prije sastanka na kojem se predlaže za usvajanje. Sekretarijat će takođe distribuirati tekst svakog predloženog amandmana Stranama i potpisnicama Konvencije, i radi informacije, Depozitaru.
3. Strane će učiniti sve moguće napore da postignu konsenzusom sporazum o svakom predloženom amandmanu na ovaj Protokol. Ako se ti naponi završe neuspjehom, pribjeći će se posljednjem sredstvu- amandman će biti usvojen tročetvrtinskom većinom glasova prisutnih Strana koje glasaju. Sekretarijat će tekst usvojenog amandmana dostaviti Depozitaru, koji će ga onda proslijediti svim Stranama radi prihvatanja.
4. Instrumenti o prihvatanju amandmana deponuju se kod Depozitara. Amandman usvojen u skladu sa gore navedenim stavom 3, će stupiti na snagu za Strane koje su ga prihvatile 90. dana od dana kada je Depozitar primio instrumente o prihvatanju od najmanje tri četvrtine Strana ovog Protokola.
5. Amandman će stupiti na snagu za bilo koju drugu Stranu 90. dana nakon datuma kada Strana deponuje kod Depozitara svoj instrument o prihvatanju pomenutog amandmana.

Član 21

1. Aneksi na ovaj Protokol čine njegov sastavni dio, i ukoliko se direktno ne predviđa drugačije, pozivanje na ovaj Protokol predstavlja istovremeno pozivanje na svaki njegov aneks. Svaki aneks koji se usvoji nakon stupanja na snagu ovog Protokola biće sveden na liste, obrasce i drugi materijal opisne prirode, a koji se odnose na naučna, tehnička, proceduralna ili administrativna pitanja.

2. Svaka Strana može dati svoj predlog za aneks na ovaj Protokol i može predložiti amandmane na anekse ovog Protokola.
3. Aneks na ovaj Protokol i amandmani na anekse ovog Protokola biće usvojeni na redovnoj sjednici Konferencije strana u svojstvu sastanka Strana ovog Protokola. Tekst svakog predloženog aneksa distribuirać se Stranama preko sekretarijata barem šest meseci prije sastanka na kojem se predlaže njegovo usvajanje. Sekretarijat će takođe distribuirati tekst svakog predloženog amandmana na aneks Stranama i potpisnicama Konvencije, i radi informacije, Depozitaru.
4. Strane će učiniti sve napore da konsenzusom postignu sporazum o svakom predloženom aneksu ili amandmanu na aneks. Ako svi uloženi naponi u konsenzus budu neuspješni, i nikakav dogovor se ne postigne, aneks ili amandman na aneks će biti usvojeni tročetvrtinskom većinom glasova prisutnih Strana koje glasaju na sastanku. Usvojeni aneks ili amandman na aneks biće distribuiran iz sekretarijata Depozitaru, koji će ga onda dostaviti svim Stranama radi prihvatanja.
5. Aneks ili amandman na aneks, izuzev Aneksa A ili B, koji se usvoji ili izmijeni u skladu sa naprijed navedenim stavovima 3 i 4, stupiće na snagu za sve Strane ovog Protokola šest mjeseci nakon datuma dostavljanja saopštenja od strane Depozitara Stranama o prihvatanju datog aneksa ili amandmana na aneks, osim za one Strane koje su u tom roku pismeno obavijestile Depozitara o neprihvatanju aneksa ili amandmana na aneks. Aneks ili amandman na aneks stupa na snagu za Strane koje povuku obavještenje o neprihvatanju 90. dana od dana kada Depozitar primi takvo obavještenje o povlačenju.
6. Ako usvajanje aneksa ili amandmana na aneks podrazumijeva i amandman na ovaj Protokol, taj aneks ili amandman na taj aneks neće stupiti na snagu dok amandman na Protokol ne stupa na snagu.
7. Amandman na Aneks A i B ovog Protokola biće usvojeni i stupiće na snagu u skladu sa procedurom izloženom u članu 20, pod uslovom da se svaki amandman na aneks B usvoji samo uz pismeno odobrenje dotične Strane.

Član 22

1. Svaka Strana će imati jedan glas, osim u slučaju izloženom u stavu 2 koji slijedi.
2. Regionalne organizacije ekonomske integracije učestvuju u glasanju po pitanjima koja su u okviru njihove kompetencije, sa brojem glasova jednakim broju država-članica, koje su istovremeno Strane ovog Protokola. Takva organizacija neće ostvarivati svoje pravo glasa, ako bilo koja od njenih članica ostvari svoje pravo, i obrnuto.

Član 23

Generalni sekretar Organizacije Ujedinjenih nacija izvršava funkciju Depozitara ovog Protokola.

Član 24

1. Ovaj Protokol je otvoren za potpisivanje i podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju od strane država i regionalnih organizacija ekonomskih integracija koje su Strane Konvencije. Biće otvoren za potpis u sjedištu Organizacije Ujedinjenih nacija u Njujorku od 16. marta 1998. godine do 15. marta 1999. godine. Ovaj Protokol biće otvoren za pristupanje na dan zatvaranja za potpisivanje. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja biće deponovani kod Depozitara.
2. Svaka regionalna organizacija ekonomske integracije koja postane Strana ovog Protokola, a da pri tome ni jedna od država, njenih članica nije Strana, prihvatiće sve obaveze iz ovog Protokola. U slučaju takve organizacije, čija je jedna ili više država članica istovremeno Strana ovog Protokola, ta organizacija i njene države članice odlučivaće o svojim međusobnim odgovornostima u cilju ispunjavanja obaveza koje su one preuzele u okviru ovog Protokola. U takvim slučajevima, organizacija i njene članice neće biti ovlašćene da istovremeno ostvaruju prava iz ovog Protokola.
3. Svojim instrumentima ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja, regionalne organizacije ekonomske integracije će objaviti opseg svoje kompetencije u pogledu pitanja kojima se bavi ovaj Protokol. Ove organizacije će takođe informisati Depozitara, koji će sa svoje strane informisati Strane o svim znatnijim modifikacijama u opsegu njihove kompetencije.

Član 25

1. Ovaj Protokol stupa na snagu 90. dana od datuma kada svoje instrumente ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja deponuje najmanje 55 Strana Konvencije, među kojima su i Strane iz Aneksa I čiji udio u ukupnim emisijama ugljendioksida za 1990 godinu Strana obuhvaćenih Aneksom I iznosi najmanje 55%.
2. U svrhe ovog člana "ukupne emisije ugljendioksida za 1990. godinu Strana obuhvaćenih Aneksom I" znače količinu koju su Strane obuhvaćene Aneksom I, dostavile na dan ili prije datuma donošenja ovog Protokola u svojim prvim nacionalnim izveštajima dostavljenim u skladu sa članom 12 Konvencije.
3. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju ekonomske integracije koja ratifikuje, prihvati ili odobri ovaj Protokol ili mu pristupi, poslije ispunjavanja uslova za njegovo stupanje na snagu u skladu sa gore navedenim

stavom 1, ovaj Protokol će stupiti na snagu 90. dana nakon datuma deponovanja njenog instrumenta ratifikacije, prihvatanja, odobrenja ili pristupanja.

4. U svrhe ovog člana, nijedan dokument koji deponuje regionalna organizacija ekonomske integracije neće se računati kao dodatni uz one koje deponuju države-članice organizacije.

Član 26

Ovaj Protokol se bezrezervno prihvata.

Član 27

1. U bilo kom trenutku nakon tri godine od datuma stupanja na snagu ovog Protokola, Strana se može povući iz Protokola pismenim obaveštenjem upućenim Depozitaru.
2. Svako takvo povlačenje stupiće na snagu nakon godinu dana od dana prijema od strane Depozitara obavještenja o povlačenju, ili u kasnijem roku koji može biti naveden u obavještenju o povlačenju.
3. Svaka Strana koja se povuče iz Konvencije smatraće se da se povukla i iz ovog Protokola.

Član 28

Original ovog Protokola, čiji su prevodi na arapski, kineski, engleski, francuski, ruski, i španski jezik potpuno autentični, biće deponovani kod Generalnog sekretara Organizacije Ujedinjenih nacija.

SACINJENO u Kjotu, 11. decembra 1997. godine.

U POTVRDU ČEGA su dolje potpisani, uz propisano ovlašćenje za tu svrhu, u naznačenom datumu potpisali ovaj Protokol.

Aneks A

Gasovi sa efektom staklene bašte

Ugljendioksid (CO₂)
Metan (CH₄)
Azotsuboksid (N₂O)
Halogenougljovodonici (HFCs)
Perfluorougljovodonici (PFCs)
Sumporheksafluorid (SF₆)

Sektori/kategorije izvora

Energetika
Sagorijevanje goriva
Energetske industrije
Industrijska proizvodnja i građevinarstvo
Saobraćaj
Ostali sektori
Ostalo

Fugitivne emisije iz goriva
Čvrsta goriva
Nafta i prirodni gas
Ostalo

Industrijski procesi
Rudarstvo
Hemijska industrija
Metalurgija
Ostala proizvodnja
Proizvodnja halogenougljovodonika i sumporheksafluorida
Potrošnja halogenougljovodonika i sumporheksafluorida
Ostalo

SU-SK Broj 01-72/5
Podgorica, 21. marta 2007. godine

USTAVOTVORNA SKUPŠTINA REPUBLIKE CRNE GORE
PREDSJEDNIK
Ranko Krivokapić